

Nailə CİDDİ*

ORTA ƏSRLƏR ŞAMAXI ŞƏHƏRİNİN TİCARƏT ƏLAQƏLƏRİ

Açar sözlər: Şamaxı, ticarət, bazar, karvan yolu, Genuya, ipək
Key words: Shamakhi, trade, market, caravan road, Genoa, silk
Ключевые слова: Шамаха, торговля, базар, караванные пути, Генуя, шелк

Antik dövrdən etibarən Azərbaycanın şəhərləri Mərkəzi Asiya, Qara dəniz sahilli ölkələri, Yaxın və Orta Şərqi bir sıra ölkələri və şəhərləri ilə həm quru, həm də dəniz yolları vasitəsilə ticarət və iqtisadi əlaqələr saxlamışdır (1, s. 88; 2, s. 88). Roma imperiyasının Şərqi ölkələri ilə təhlükəsiz ticarət əlaqələri üçün ən əlverişli yol, Gürcüstandan (Kolxida və İberiya) başlayan və Azərbaycanın ərazisindən (Albaniyadan) davam edən yol hesab edilirdi (3, s. 92-93). Təsadüfi deyil ki, bu yolu ələ keçirmək məqsədilə hələ e.ə. 66-cı ildə Pompeyin başçılığı ilə Roma ordusu Qafqaza doğru hərəkət etmişdi. Transqafqaz yolunun belə bir əhəmiyyət daşımalarını arxeoloji qazıntılar zamanı Qobustanda aşkar edilmiş qədim Roma yazıları, Şamaxıda və Azərbaycanın digər şəhərlərinin ərazisindən tapılmış Roma, Parfiya və Sasani sikkələri təsdiq edir (4, s. 304-310; 5, s. 209).

VIII-IX əsrlərdə Azərbaycanın və Ön Asiyanın Ərəb Xilafəti tərkibində ələ keçirilməsi qarşılıqlı iqtisadi və ticarət əlaqələrinin genişlənməsinə təkan verdi. O zamana aid ərəb mənbələrində Qafqazın strateji əhəmiyyət kəsb edən yaşayış məntəqələri və şəhərləri sırasında Şamaxı, Bərdə və Dərbəndin adlarının olması heç də təsadüfi sayılmamalıdır (6, s. 147-149). Bu dövrdə şərqdən Bərzənc-Şamaxı-Şabran-Dərbənd, qərbdən Gəncədən keçməklə, Şəmkir-Xunan-Rustavi-Tbilisi, cənubdan isə Beyləqandan keçməklə Varsan-Bərzənc-Ərdəbil yol şəbəkələri mühüm əhəmiyyətə malik idi (7, s. 71).

Beləliklə, Böyük Qafqaz dağlarının cənub-şərq ətəklərində, əlverişli təbii-coğrafi şəraitə malik olan və mühüm ticarət yollarının üzərində yerləşən Şamaxı şəhəri qədim və zəngin ön ticarət mərkəzidir. Müasirdə artıq Şirvanşahlar dövlətinin baş şəhəri olmuş Şamaxı siyasi mərkəz olmaqla bərabər, əsrlər boyu sənətkarlıq, ticarət və mədəni mərkəz funksiyalarını da yerinə yetirən böyük şəhərdir.

* Nailə Ciddi - Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu, f.ü.f.d., aparıcı elmi işçi

yasını da yerinə yetirmiş, özünün pul vahidinə, zərbcxana və sikkə-xanalarına malik idi (7, s. 71). Hələ IX-X əsrlərdə buradan keçən ticarət yollarının əhəmiyyəti böyük olmuş və bu amil ərəb müəllifləri İbn-Havgəl və əl-İdrisinin tərtib etdiyi xəritələrdə əksini tapmışdır (8, s. 288).

Məlum olduğu kimi, vaxtilə Qafqazın və bütün Şərqi iqtisadi-mədəni həyatında mühüm rol oynamış Bərdə şəhəri X əsrdən etibarən tədricən əvvəlki əhəmiyyətini itirməyə başlamış və Şamaxı Məzyədilər dövlətinin mərkəzi şəhəri kimi inkişaf etmişdir. Şamaxı şəhəri Azərbaycanın bir sıra şəhərləri, xüsusilə də Bakı ilə sıx ticarət əlaqələri saxlayırdı. “Hüddud əl-ələm” əsərində Bakı bir sahil şəhəri olması və buradan çıxarılan neftin başqa şəhərlərə də daşınması qeyd edilir. Çox güman ki, həmin şəhərlərin arasında Şamaxı da olmuşdur. Lakin o dövrün mənbələrində istər bu haqda, istərsə də Bakı ilə Şamaxını birləşdirən yollar haqqında hər hansı bir məlumata rast gəlinmir. Görkəmli tədqiqatçı C.Xəlilovun fikrincə, çox güman ki, həmin yol Şamaxının cənubundan – indiki Quşçu və Bığırılı kəndlərinin ərazisindən keçmişdir. Təsadüfi deyil ki, Pirsaatçayın sahili boyu uzanan həmin yol yerli əhali arasında hələ də “dəvə yolu” və ya “neft yolu” adlandırılır. Haqqında bəhs edilən yol Şamaxıdan başlayaraq Pirsaatçay boyu davam etmiş, Səngəçal ərazisindən Bakıya doğru burulmuş və oradan da Azərbaycanın cənub istiqamətində davam etmişdir (9, s. 114-115).

XII-XIII əsrlərdə də Pirsaatçay vadisindən keçən bu yol mühüm əhəmiyyətə malik olmuşdur. Bu faktı vaxtilə həmin yolun üzərində inşa edilmiş və günümüzə qədər qorunub saxlanmış Xanəgah da təsdiq edir. Belə ki, Xanəgah uzun müddət Şamaxı ilə Yaxın Şərq ölkələri arasında çox mühüm ticarət məntəqəsi rolunu oynamışdır. Təsadüfi deyil ki, ərazidə aparılan arxeoloji qazıntılar zamanı çoxlu sayda fayans qab nümunələrinə və digər maddi mədəniyyət qalıqlarına rast gəlinmişdir. Həmin tapıntılar tərkibi, rəngi və ornamentlərinin xarakterinə görə yerli fayansdan fərqli olmuşdur. XII-XIII əsrlərdə bu tip nümunələrə Yaxın Şərq ölkələrində daha çox rast gəlinmişdir. Onlar gətirilmə hesab edilməklə bərabər, Örnəqala, Ani və Dvindən tapılmış nümunələrlə eynilik təşkil edir. Araşdırmalar sübut edir ki, Şərq tacirləri bu bahalı məmulatların Qafqaz və Avropaya daşınmasının əsas təşkilatçıları olmuşlar (7, s. 72).

Beləliklə, məlum olur ki, XII-XIII əsrlərdə Şamaxı Bakıdan keçməklə İrana doğru uzanan quru və dəniz yolları vasitəsilə bir sıra Mərkəzi Asiya ölkələri ilə, o cümlədən, Hindistan və Çinlə sıx iqtisadi və ticarət əlaqələrinə malik şəhər olmuşdur. Mütəxəssislərin rəyində, qazıntılardan əldə edilmiş möhürlü ornamentli keramik qab nümunələri Çin istehsalı olmaqla, XII-XIII əsrlərdə Mərkəzi Asiya və İran vasitəsilə Azərbaycana gətirilmişdir (10, s. 56-57; 11, s. 15). Lakin bəhs edilən dövrdə Şamaxının Hindistanla iqtisadi əlaqələri haqqında hələlik heç bir maddi sübut əldə edilməmişdir. Bu haqda yalnız görkəmli Azərbaycan şairi Xaqani Şirvaninin əsərlərindən məlumat almaq mümkündür. Belə ki, şair öz şeirlərində bir neçə dəfə “Hind qozu” və “Hindistan fili” ifadələrini işlədir ki, bunlar da müvafiq olaraq “tam məzmun” və “səbr” mənalarının ifadə edir. Bundan əlavə, şair Şirvanşahı tərifləyərkən, onu Hindistan padşahı Bipayla müqayisə edir. Bəzən də şairin təsvirləri o qədər real təsir bağışlayır ki, hətta oxucu da onun Hindistanda olması təəssüratını yaradır. Bu təsvirlər “hind rəqsi” və “hind gözəli” haqqında məlumatlarda daha qabarıq nəzərə çarpır. Lakin Xaqaninin Hindistanda olması haqqında da dəqiq məlumat yoxdur. Yalnız o məlumdur ki, Məşhəddə olarkən şair hind fəlsəfəsinə həsr etdiyi əsərlərini Dehliyə aparmaq istəyində olmuşdur (12, s. 22). Tarixi mənbə və ədəbiyyatda bəhs edilən dövrdə Şamaxının Gürcüstan, Dağıstan, Mərkəzi Asiya, bir sıra Yaxın və Orta Şərq ölkələri ilə intensiv iqtisadi və mədəni əlaqələr saxlaması haqqındakı məlumatlar daha dəqiqdir.

XIII əsrin ikinci yarısında baş verən monqol işğalları və Azərbaycanın ərazisində güclü Elxanilər dövlətinin yaranması ilə siyasi və iqtisadi tənəzzül yaşayan Şirvanşahlar dövləti, XIV əsrin əvvəllərindən etibarən yenidən dirçəlməyə başlayır. Bu fakt Qazan xanın vəziri olmuş Rəşidəddinin tərtib etdiyi və Şirvanşahın vergi qismində onlara ödədiyi malların siyahısında və adlarında əksini tapır. Həmin siyahı o zamankı Şirvanın iqtisadi yüksəlişini və Şamaxının bu yüksəlişdə önəmli yer tutmasını söyləməyə imkan verir.

Qeyd olunmalıdır ki, o zaman Şirvanın vergi qismində ödədiyi müxtəlif çeşidli malların arasında əsas yeri müxtəlif növ xəzlər üstünlük təşkil etmişdir. Siyahı təxminən belə idi: samur xəzi, yaxalıqlar (500 bağlama), kürk xəzləri (200 bağlama), vaşaq dərisi (500 bağlama), dələ

dərisi (500 bağlama), sincab dərisi (300 bağlama), tülkü dərisi (100 bağlama), ən yaxşı növ çöl pişiyi dərisi (1000 bağlama), qırmızı tülkü dərisi (1000 bağlama), digər xəzlər (500 bağlama). Bunların da böyük əksəriyyəti Rusiyadan gətirilirdi. Məhəmməd Naxçıvaninin əsərlərində Şamaxıya kətan parça gətirilməsi haqqında da məlumat verilir ki, bu da Şamaxının Rusiya ilə sıx ticarət əlaqələrindən xəbər verir (13, s. 55). Bu dövrün ticarət yolları haqqında məlumat verən H.Qəzvini yazır ki, XIV əsrdə Elxanilər dövləti ərazisində 4 əsas yol şəbəkəsi (şahrah) olmuşdur ki, onlardan biri də Biləsuvar – Mahmudabad - Şamaxı – Dərbənd yolu idi. O zaman Şamaxı şahrahın şimal qanadı olmaqla Təbriz, Qafqazın şəhərləri və Rusiya arasında birləşdirici funksiyaları yerinə yetirirdi. Onun Sultaniyə şəhəri ilə də sıx iqtisadi əlaqələri olmuşdur.

XIV-XV əsrlərdə Şirvan torpaqlarının Çobanilər, Cəlairlər, Teymurilər, Qaraqoyunlu və Ağqoyunluların mübarizə meydanına çevrilməsi baxmayaraq, Şamaxının ticarət yollarının iqtisadi əhəmiyyəti azalmamışdı. Burada daxili ticarətdə istifadə edilən hakim sülalələrin, o cümlədən Şirvanşah İbrahimin adına sikkələr zərb olunurdu. Bununla bağlı 1948-ci ildə Bakının Qala hissəsində aşkar edilmiş dəfinə mühüm əhəmiyyət kəsb edir (7, s. 93).

XV əsrdən başlayaraq, yuxarıda bəhs edilən mallar və sənətkarlıq məmulatı ilə yanaşı, ipək və ipək məmulatı Şamaxının ticarət əlaqələrində mühüm rol oynamağa başlayır. İspaniyanın Əmir Teymur sarayındakı səfiri Klavixio 1404-cü ildə Şamaxıdan yüksək keyfiyyətli ipək aparılması, ipək almaq üçün buraya Venesiya və Genuyadan tacirlərin gəldiyini xəbər verir. XV əsrin II yarısından etibarən venesiyalı Katerino Zeno, Ambrocco Kontarini və başqaları Şamaxının “talaman” adlanan əla ipək parçalarından geniş söz açırdılar (14, s. 161).

Alman səyyahı İ.Şiltberger qeyd edirdi ki, “Şirvandan başqa ölkələrə böyük miqdarda ipək ixrac olunurdu... Burada ipəkdən müxtəlif parçalar hazırlanırdı. Xam ipəyin müəyyən hissəsi də Venesiyaya göndərilir və burada ondan yüksək keyfiyyətli məxmər toxunurdu” (15, s. 41).

Şamaxı xanı Məhəmmədsəid xan ticarət və sənətkarlığa himayədarlıq edir, ipəkçiliyin inkişafına xüsusi diqqət və qayğı göstərirdi. Onun hakimiyyəti illərində ipək ticarəti çiçəklənmə dövrü keçirir və Şamaxı xanlarının gəlirləri də daha çox ipək istehsalından əldə edilirdi. Şirvan

ipəyi dövlətlərarası münasibətlərə, dünya siyasətinə də təsir göstərməyə başlamışdı. Belə ki, bu qiymətli məhsulu ələ keçirmək, Azərbaycanda möhkəmlənmək və bu ölkə ilə birbaşa ticarət əlaqəsi yaratmaq siyasəti bir çox Avropa və Asiya ölkələri arasında toqquşmalara və hətta irimiqyaslı müharibələrə səbəb olurdu.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bəhs etdiyimiz dövrdə ipəkçilik təsərrüfatı və şərbəfliyə yalnız Şamaxı deyil, Şirvanın əsas ipəkçilik mərkəzləri olan Başqal və Müctü kəndlərində inkişaf etmişdi (16, s. 210). XVIII əsrin 70-ci illərində bu kəndlərdə 50 toxucu dəzgahı fəaliyyət göstərirdi (17, s. 59-61; 18, s. 110).

Ticarət əlaqələrindən bəhs edərkən, heç şübhəsiz ki, həmin ticarətin həyata keçirildiyi ticarət-karvan yollarını da qeyd etmək vacibdir. Tarixən Şamaxı şəhəri müxtəlif istiqamətlərdə uzanan bir neçə belə yol şəbəkəsinə malik olmuşdur. İlk öncə qeyd etmək lazımdır ki, XV əsrdə italyan tacir Kontarini Şamaxıya Tiflis-Şəmkir-Gəncə-Bərdə-Şamaxı yolu ilə gəlmişdi. Geri qayıdarkən isə o, Şamaxı-Şabran-Dərbənd yolundan istifadə etmişdi (19, s. 91-92).

Şamaxı şəhərinin ticarət əlaqələrində Şamaxı-Mərzə-Səngəçal-Bakı ticarət yolu da mühüm iqtisadi əhəmiyyət kəsb etmişdir. Yeri gəlmişkən, Şamaxının şərqində - indiki Şamaxı-Bakı yolunun üzərindəki Laləzar məzarlığının yaxınlığındakı XV əsrə aid körpünün qalıqları və Mərzədəki Diri baba türbəsi də bu yolun əhəmiyyətinin göstəricisi kimi çıxış edir (7, s. 94).

Rus və Avropa tacirlərinin Şamaxıya səfərləri isə daha çox Volqa çayı-Həştərxan-Xəzər dənizi-Dərbənd marşrutu ilə baş tuturdu. Onlar Niyazabaddan keçməklə Şabrana gəlir və oradan Şamaxıya doğru hərəkət edirdilər.

Şamaxılı tacirlər Moskva çarları ilə əlaqə münasibətlər quraraq bu ölkəyə külli miqdarda xam ipək və ipək parçalar aparırdılar. Rus tacirləri də xam ipəyi ilk növbədə Şirvandan alırdılar. Xüsusilə Moskva ilə Şirvan arasında bağlanmış ticarət müqaviləsindən sonra Şamaxı ipəyinə tələbat daha da artmışdı. Təsədüfi deyil ki, mənbələrdə XVII əsrdə Moskvada yaşayan və orada ticarətlə məşğul olan Lətif, Əbdül, Sıx Məhəmməd, Mustafa Günəş, Xıdır və s. kimi şamaxılı tacirlərin adları qeyd olunmuşdur.

Eyni sözləri Avropa tacirlərinin Şamaxı ilə əlaqələri haqqında da demək olar. Belə ki, XVI əsrdə Şirvan bəylərbəyliyi - Şamaxı şəhərində Abdulla xanın köməyi ilə ingilis-ticarət faktoriyasının əsası qoyulmuşdu. İpək almaq üçün dünyanın hər yerindən buraya tacirlər axışıb gəlirdi. Şotlandiyalı həkim və səyyah Con Bell (1691-1789) qeyd edirdi ki, Şamaxıda xam ipəklə geniş ticarət aparılması, ətraf yerlərdən toplanılan xam ipəyin bütünlüklə ingilislərin və hollandların təsis etdikləri şirkətlər tərəfindən alınması haqqında məlumat vermişdir. İpəyin böyük bir qismi də Hələb şəhərinə göndərilirdi (19, s. 83).

XVII əsrdə yaşamış alman səyyahı A.Olearinin yazdığına görə, Şamaxı əhalisinin əsas məşğuliyyəti yun əyirmək, ipək və yun parça toxumaq, müxtəlif parçalar üzərində tikmə ilə məşğul olmaqdan ibarət idi (20, s. 462). 1715-ci ildə Azərbaycana gəlmiş rus səfir A.Volinski qeyd edirdi ki, Şirvanda elə bir kənd yoxdur ki, orada ipək emal edən yerli emalatxana olmasın.

Tarixi mənbələrdə XVIII əsrin 90-cı illərində Şamaxıda darayı, tafta və qanovuz toxuyan 1500 toxucu dəzgahının olması göstərilmişdir. Burada o qədər çox ipək istehsal olunurdu ki, onun bir hissəsi emal üçün ölkənin digər şəhərlərindəki fabriklərə göndərilir, 2000 puddan artığı isə Rusiyaya ixrac olunurdu. 1784-cü ilə aid başqa bir məlumata görə, yalnız Həştərxana 400 tona qədər ipək göndərilirdi (17, s. 7).

Şamaxının intensiv ticarət əlaqələri saxladığı şəhərlər sırasında Təbriz şəhərinin xüsusi yeri var idi və təsadüfi deyildir ki, bəhs etdiyimiz dövrdə Şamaxı-Ərdəbil-Təbriz ticarət yolu böyük iqtisadi əhəmiyyət kəsb edirdi. Şamaxıdan əldə edilmiş və üzərində "Şamaxı" yazılmış mis və gümüş Səfəvi sikkələri Şamaxı-Təbriz ticarət əlaqələrinin miqyasından xəbər verir (7, s. 106).

XVII əsrdən etibarən Şamaxı-Bakı ticarət yolunun əhəmiyyəti artmağa başlayır. Alman səyyahı A.Oleari bu yolun üzərində üç mühüm dayanacağı qeyd edir: Xanəgah, Pirmurad və Diri baba. Bu dövrdə Şamaxı Bakı müxtəlif ərzaq məhsulları, quru meyvələr və s. təmin edirdi. Məşhur türk səyyahı E.Çələbinin yazdığına görə, Şamaxıda yüksək keyfiyyətli yeddi üzüm sortu yetişdirilirdi. Burada həmçinin düyü və pambıq becərilir, əla alma və armud növləri yetişdirilirdi (21, s. 297).

Şamaxının geniş ticarət əlaqələrini bu şəhərdə mövcud olmuş karvansaraylar da təsdiqləyir. Karvansaraylar uzaqdan-yaxından gəlmiş tacirlərin istirahəti və mallarının mühafizəsi üçün ən vacib məntəqə rolunu oynayırdı. Rus taciri F.Kotov Şamaxıya gəlmiş karvan yolu üzərində 7 böyük karvansarayı olduğunu qeyd edir və eyni zamanda göstərir ki, həmin karvansaraylardan "Təzəçi", "Ləzgi karvansarayı" daha böyük və rahat idi. Alman səyyahı A.Olearinin məlumatına görə isə şəhərin cənub tərəfində üstü bağli, fərqli görünüşə malik bir neçə küçədə cərgə ilə düzülmiş piştaxtalarda qalay və silah ticarəti aparən ruslar "Şah karvansarayı" adlanan karvansarayda qalırdılar (19, s. 222, 270).

Şamaxının Osmanlı Türkiyəsi ilə də geniş ticarət əlaqələri olmuşdur. Şəhərin ərazisində aparılan arxeoloji qazıntılar zamanı əldə edilmiş türk sikkələri, insan təsvirli kaşı fraqmentləri və s. bunu təsdiq edir. Həmin kaşıların birinin üzərində əsgərlər, onların komandirləri, habelə ayparalı bayraq təsviri diqqəti daha çox cəlb edir (7, s. 109).

Şamaxının ticarət-iqtisadi əlaqələri XIX əsrdə də davam etmişdir. Doğrudur, bu dövrdə Şimali Azərbaycanın çar Rusiyası tərəfindən ilhaq edilməsi həmin əlaqələri xeyli məhdudlaşdırmış və şəhərin bundan sonrakı iqtisadi potensialı bir növ Rusiya iqtisadiyyatının tələblərinə tabe etdirilmişdir. Başqa sözlə desək, Şirvan, o cümlədən Şamaxı şəhəri Rusiyanın toxuculuq fabriklərinin və ipəkçilik müəssisələrinin əsas xammal bazası və satış mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir. Bütün bunlara baxmayaraq, istər Azərbaycanın, istərsə də bütün Qafqazın ticarət-iqtisadi və mədəni münasibətlər tarixində Şamaxı şəhəri müstəsna rolə malik olmuşdur.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. Ямпольский З. О древнем торговом пути в Закавказье //Тр. Института истории им. А.Джавахви AN Грузинской ССР. Т. 2. Тбилиси, 1956.
2. Vahidov H. Mingəçevir III-VIII əsrlərdə. B.; 1961.
3. Лордкипанидзе Г. К истории древней Колхиды. Тбилиси; 1970.
4. Джафарзаде И. Древнороманская надпись у подошвы горы Бекдаш //ДАН Азерб. ССР, 1948, т. 4, № 7.
5. Халилов Дж. Раскопки на городище Хыныслы, памятнике древней Кавказской Албании //Советская археология. 1962. № 1.
6. Bünyadov Z. Azərbaycan VII-IX əsrlərdə. B.; Şərq-Qərb, 2007.

7. Джидди Г. Средневековый город Шемаха (VII-XVII вв.), Б., 1981
8. Крачковский И. Избранные сочинения. Т. 4, М.-Л.; 1957.
9. Халилов Дж. Археологические находки близ села Дагколаны Шемахинского района //Археологические исследование в Азербайджане (сборник статей). Б.; 1965.
10. Абилова Г. Об находке селадона в Азербайджане //Тр. МИА. Т. 2, 1956.
11. Большаков О. Города Средней Азии в конце VII – начале XIII вв. Автор. Докт. Диссерт.; М; 1974.
12. Сейд-заде А. Из истории культурных связей Азербайджана с Индией в средние века. Б; 1958.
13. Гусейнов А. Азербайджанско-русские отношения XV-XVII вв. Б.; Изд-во АН Азерб. ССР, 1963.
14. Tarix-e al Bab. М.; 1963 (ərəb dilində).
15. Bakıxanov A. Güllüstani-İrəm. В.; Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı; 1970.
16. Rəşidəddin F. Cami ət-Təvarix. В; 1957 (fars dilində).
17. Babayev T., Şahbazov T. Basqal (tarixi-etnoqrafik tədqiqat). В.; Mütərcim: 2017.
18. Бартольд В. Из истории тюрок Средней Азии. Истанбул; 1927.
19. Путешественники об Азербайджане. Т.1. Б.; Изд-во Акад. Наук Аз. ССР; 1961.
20. Ахмедов Г., Ибрагимов Ф. Иранская фаянсовая керамика из средневекового Азербайджана //Искусство и археология Ирана. М.; 1976.
21. Çelebi E. Seyahetnamc. İstanbul, c. 2. 1896-1897.

О ТОРГОВЫХ СВЯЗЯХ И ТОРГОВЫХ ПУТЯХ ШАМАХИ В СРЕДНИЕ ВЕКА

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена торговым связям и торговым путям Шамахи в средние века. Здесь на основе источников и богатой научной литературы исследованы вопросы торговых связей Шамахи с другими городами Азербайджана, Европы, Ближнего Востока и России, связывающие их торговые пути, приведены сведения о каравансараях, базарах, товарах, занимающих важное место в товарообороте города.

ABOUT THE TRADE RELATIONS AND TRADE ROUTES OF THE MEDIEVAL CITY SHAMAKHI

SUMMARY

The article dedicated to the trade relations and trade routes of the medieval city Shamakhi. The trade relationships of Shamakhi with other Azerbaijani cities, Europe, Asia, the Middle East and Russia in the mentioned historical period, the main road traffic of this trade, caravanserais and markets, as well as commodities which are important in trade turnover and other issues are discussed in the article written on the basis of sources and rich literature.